

Bedstemor

Hvad hjælper du med hjemme i din familie?

Bedstemorens kendetegn

I jernalderen boede man flere generationer sammen.

Både bedsteforældre, forældre og børn har boet sammen i landsbyens langhuse.

De gamle fortalte historier.

Der fandtes ikke bøger i jernalderen, der kunne fortælle om menneskenes historie. Det har sikkert været bedsteforældrene, der har fortalt de historier, der skulle gives videre til næste generation. Det kunne være historier om slægten, om guderne og om hvordan alting var blevet skabt.

Spor efter bedstemoren

Jernalderens mennesker var gamle, når de var 40 år!

Når vi finder skeletter fra jernalderen, kan vi se, at menneskene ikke blev ligeså gamle, som vi bliver i dag. Mange døde, inden de blev voksne.

Når mennesker i jernalderen var 40 år, var de gamle og nedslidte. De fleste var slidt efter mange års hårdt arbejde, træk og kulde. Det kan vi se på knoglerne.

I dag er man ikke gammel, når man er 40 år. Spørg bare din far eller mor!

Hvornår er man gammel i dag?

Se film

Se filmen "Jernalderen" og hør bedstemoren fortælle om sit liv på minuttal [11:08-12:57].
Se filmen på www.møde-med-oldtiden.dk.

Høvding og træll

Skal du have det samme arbejde som din far eller mor?

Høvdingens kendetegn

Høvdingen var landsbyens leder. Det var ham, der bestemte.

Høvdingen havde et stort ansvar. Han tog de vigtige beslutninger for landsbyen og sørgede for at have magtfulde venner. Han forsvarede landsbyens territorium sammen med sine krigere.

At være høvding gik i arv fra far til søn.

Høvdingen oplærte sin søn, så han kunne efterfølge ham som høvding.

Trællens kendetegn

Trællene ejede intet og bestemte intet.

Trællene befandt sig på samfundets bund og havde ingen rettigheder. De var ejet af andre mennesker, som vi i dag kan eje en hund.

Spor efter høvding og træll

I jernalderen var der stor forskel på rig og fattig.

I samfundets top var de rige høvdingefamilier. I bunden var trællene, der intet ejede men måtte arbejde for andre. Langt de fleste befandt sig et sted midt imellem. De var hårdtarbejdende bønder med marker og husdyr.

De gaver, den døde fik med i graven, viser os, hvor rig personen var.

Jernalderens grave viser os, at der var stor forskel på folk. Vi finder grave med kostbare ting som guld, glas, våben og endda trælle. Det fortæller os, at det er en magtfuld person, som er begravet. Trællene er blevet slået ihjel for at følge deres ejer i døden. Det er svært at forstå for os i dag.

Vi har fundet flest grave med enkle gaver som lerkar og jernknive. Det har den almindelige bonde fået med sig i døden.

Føler du dig fri?

Se film

Hør trællen og høvdingen fortælle i filmen "Jernalderen" på minuttal [13:00-15:46].
Se filmen på www.møde-med-oldtiden.dk.

Smed

Vidste du... at de romerske smede lavede pragtfulde sværd? Vi har fundet sværd med romerske stempler på.

Smedens kendetegn

Smeden var en vigtig person. Han kunne smede skarpe redskaber og våben.

Smeden var landsbyens vigtigste håndværker. Med sin hammer og tang kunne han forme det varme jern til skarpe redskaber til bonden og våben til krigeren.

Smedens værktøj var hammer, tang og armbolt.

Udover smedens værktøj - hammer, tang og armbolt - kom essen (ildstedet) med blæsebælg og esse-stenen, der lå foran blæsebælgen og skulle beskytte den mod essens varme.

Smeden var også bonde.

Ved siden af sit arbejde som smed, var smeden bonde ligesom resten af landsbyens beboere. Det ved vi, fordi der er fundet spor efter smedjer på jernaldergårde, hvor der samtidig er drevet landbrug.

Smeden lærte sin søn at smede.

Det krævede oplæring at blive en dygtig smed. Smeden oplærte sin søn i håndværket, så han kunne overtage sin fars smedje. Sådan gik arbejdet som smed i arv fra far til søn.

Spor efter smeden

Vi har fundet redskaber lavet af jern.

Fra jernalderen har vi fundet ting, som smeden har smedet i jern. Vi har fundet knive, økser og sværd. Vi finder tit redskaber og våben af jern i jernalderfolkets grave.

Vi har fundet spor efter smedens værksted.

Vi har fundet spor efter de ovne, jernalderfolket brugte til at smelte myremalmen om til jern. Vi finder også spor efter smedens værksted med rester af myremalm og jernaffald.

Smeden var begravet med sin hammer og sin tang.

Vi har fundet grave, hvor den døde var blevet begravet med smedens værktøj – nemlig hammer, tang og jernstænger. Derfor ved vi, at det må være smeden, der er begravet her.

Se film

Se filmen "Jernalderen" og hør børnene i Faktaboksen fortælle om smeden på minuttal [2:31-3:13] på www.møde-med-oldtiden.dk.

Troldmand

Hvad gør du for at glæde dine guder?

Troldmandens kendetegn

Vi tror, at der kan have været personer – en slags troldmænd – der stod for offerritualerne.

Vi ved, at kelterne længere syd på havde hellige personer, der stod for ofringerne. De personer blev kaldt druider.

Mirakulix fra tegneserien Asterix skal forestille at være en druide.

Måske har der også i Danmark været personer, som ansås for at have en særlig forbindelse til guderne.

Spor efter troldmanden

Vi har mange spor efter ofringer, men ikke mange spor efter troldmænd eller andre mystiske personer.

Vi har fundet ofrede mennesker, dyr og ting. Vi finder også billeder og figurer af gudeagtige væsner.

Desværre ved vi ikke ret meget om troldmænd eller andre personer med særlige evner fra jernalderen.

Troldmanden fra filmene om jernalderen har to ting, som er magen til rigtige fund:

Han har en rangle af ler og i to af filmene har han en særlig taske af læder. Vi mener, begge dele kan være ting, der blev brugt til troldom.

Vidste du... at de ofrede mennesker i jernalderen?

Se film

Hør troldmanden fortælle i filmen "Jernalderen" på minuttal [8:05-11:00].

Se filmene "Troldmand – kontakt til de døde" og "Troldmand – at udvælge et offer"

Du finder filmene på www.møde-med-oldtiden.dk.

